

Vua Duy Tân và Bài Thơ Còn Lại (K 1)

Tác Giả: Ng Thuy t

Thứ Hai, 12 Tháng 3 Năm 2012 10:48

Nhng chàng sính th còn b o r ng th ph i chép vào s tay, xong cho vào túi qu n đ khi nào thích l y ra đ c, l y ra ngâm, là có ngay.

H i đó, cuối mùa Hè 1948, sau m t k thi tuy n khá gay go, đ c vào l p "c th đ nh t niên" (sau đ i thành đ th t, nay là l p 6) Tr ng Trung H c Kh i Đ nh, Hu , là m t vinh đ l n cho chúng tôi, m t lữ h c trò con nít nghèo kh , ng ngác. Y ph c thì qu n s t bày c p giò kh ng kheo, áo s mi c t tay b trong qu n l hai cánh tay g y gò, do đói c m lâu ngày, chân th ng ch mang đôi gu c g quai da. Giày xăng đan ph i đ dành cho nh ng đ p long tr ng h n ch . Đ a nào con nhà giàu m i đ c mang giày xăng đan th ng xuyên.

Nghèo kh và ng ngác là vì m i ch y gi c tr v thành ph ; có nhi u gia đình b m t mát, tài s n cũng nh nhân m ng, m t s ít ng i đi theo bên kia; thành quách, lảng mi u nhi u n i b s p đ ; nhà c a dân chúng có n i b cháy r i, ho c cháy sém; nh ng hào rãnh cùng nh ng đ t ch n ngang con đ ng t c a Thu n An lên thành ph v n còn nguyên -- đ t ch a đ c san b ng, hào r nh ch a đ c l p đ y. và hào nh m đ ngấn ch n quân Pháp đ b t c a Thu n An r i dùng chi n xa ti n lên thành ph . Nh ng sau đó quân Pháp đã vào thành ph theo l trình khác!

Trong tình th đó, Chính Quy n Qu c Gia lâm th i đã c g ng n đ nh nhanh chóng ch ng nào hay ch ng y cho đ i s ng h ng ngày c a dân chúng v nhi u m t trong đó có v n đ giáo đ c. Các tr ng ti u h c, trung h c Hu đ n đ n đ c m l i. Tài li u giáo khoa r t khan hi m: tài li u cũ th i Pháp thu c không th s đ ng đ c, tài li u m i ch a biên so n k p.

M t vài t nh t báo ho c t p chí văn h c ra đ i m t cách v i vàng đ đ p ng nhu c u c p thi t c a ng i đ c, cho nên ch t l ng còn non kém.

V ph ng di n văn h c, nh ng ng i l p tr c chúng tôi, và c Th y Cô nhà tr ng, đ u cho

r ng v n ch ng, ch nghĩa th i ti n chi n m i có giá tr , nh t là nh ng gì thu c T L c Văn Đoàn. T đó, đ a nào trong chúng tôi tìm đ c nh ng t báo, nh ng t p chí cũ rách nát ho c b m t ăn l ch -- r t hi m khi th y sách báo nào còn nguyên v n -- xu t b n tr c năm 1945 (th ng là l y lén t t sách gia đình may m n còn gi l i), mang đ n l p đ khoe, th là c b n xúm t i ng m nghĩa, tr m tr , r r n. Và m n đ c. Ho c thuê đ c, thuê b ng giá r m t. H i đó không có nh ng môn gi i trí, đ c sách là cái thú đ c nh t c a h c trò. Con nhà nghèo ngoài gi h c còn ph i giúp cha m ki m cho đ b a ăn hàng ngày, nói gì đ n chuy n gi i trí.

Ngay t đ u năm h c, không bi t t tên nào d y lên phong trào chép th . Th ng n h n truy n ng n, truy n dài, nên có th chép l i d dàng, th là đua nhau chép vào cu n s tay t đóng l y g m đ lo i gi y -- gi y b i sù sì d b rách, gi y ca-rô xé ra t t p v , gi y in m t m t đã có ch v.v... Nh ng chàng sinh th còn b o r ng th ph i chép vào s tay, xong cho vào túi qu n đ khi nào thích l y ra đ c, l y ra ngâm, là có ngay. M t c u h c sinh v a qua b c ti u h c mà l i b t ch c ng i l n ngâm th nghe th t ch ng l tai. H n n a th ti n chi n h u h t là th tình, th bu n, bu n th t ho c bu n gi t o. Không ch ng cái thích c a chúng tôi cũng gi t o h n là th t. Và khi nghe gi ng ngâm i b t ch c âm đi u, ki u c đã có s n, bài th nào cũng đ c ngâm lên gi ng v i nh ng bài khác, tôi đ m chán ngán. T đó tôi ch thích đ c th thoi, không ngâm, đ c thì th m m t mình càng t t.

Th y ng i ta chép th , mình s t ru t cũng ki m gi y đóng s tay chép theo. Tôi chép l i khá nhi u th k c nh ng bài tôi không thích. Nh ng tôi nghĩ r ng nh ng bài tôi không thích mà thu c lo i th ti n chi n, thì theo “quy lu t”, l dĩ nhiên ph i hay, mình không thích là vì trình đ mình còn th p ch a nh n ra giá tr c a chúng. Ngoài th ra, tôi cũng c nh và chép l i m y bài hát c a nh ng năm còn bé, ch chép l i, ch ng qua là vì tôi lo s , m t cách tr con, r ng n u không chép l i, m t ngày nào đó mình s quên nh ng bài th , nh ng bài hát quý giá y. Có l sau nh ng l n ch y gi c b m t mát nhi u th khi n tôi s m t thêm nh ng gì tôi đang có hay v a tìm th y. Th và nh c đ c chép trong m t cu n s tay méo mó, x c x ch vì đóng v ng, nh ng m i khi thay đ i ch i tôi đ u nh mang nó theo. Khi đã l n, tôi cũng mang theo nh mang m t k ni m c a th i bé đ i.

Tôi còn nh tên m t s báo, t p chí ti n chi n, t c là tr c năm 1945, nh Ti u Thuy t Th B y, Sông H ng, Hà N i Báo, Phong Hóa, Ngày Nay, báo Loa, Ng Báo, v.v... và m n đ c m t ít mang v nhà đ c. Có nhi u bài th hay sau này tôi m i hi u ra, còn h i đó tôi là m t tên h c đòi ch th ng th c n i nh ng bài th d dãi, h i h t, khuôn sáo, r ng tu ch, v ng v . Ch ng h n tôi chép l i nh ng bài sau đây xu t hi n trong kho ng 1937, 1938:

Ch

Ta chá náng trong vián,
Giá chá u nhá bá c gá m trên lá vàng.
Giá t mình quay lá i ngá náng,
À ra chán giá chán náng gá ng nhau.
Ta chá mình trong dáu,
Giá chá u bá ng hát qua đá u lá xanh.
Giá t mình quay lá i ngá mình
À ra tá ng giá tá ng mình gá ng nhau.
Ngoai

Đáng kháoc

Em á i, đáng kháoc.
Vá trông nhá ng ngá c
Đáng trên mi em
Anh nát con tim!

Ngoai

Bao Tát Náa

Nám ngoái tát rái ...
Nám nay lá i tát!
Ai đi bán bát
Hai tát rái đáy!

Buáng háng láng láng ...
Then cháng thiát cái.
Cán đá i chá ai
Bát bao tát náa?
Cá Em-Oanh

Màng

(Bài thơ này rất dài, khoảng 120 câu, tôi đó tôi chép hi vọng, tôi cho rằng chép a để sẽ có hi vọng, nhưng cũng có vài chỗ chép lại, thơ tôi nhìn mà! Xin chép lại đây, đúng tôi đâu có chép, đâu có phẩy, đâu có gạch ngang đâu nhìn nhưng chép viết sai, 18 câu đầu tiên để vào nào đó để chép cho biết)

Tôi nghe hát xa đã a--

Bao êm-dịu, chi u vàng, hoa r cánh,

Hàng ng ái-ân man-mác bên hàng thu.

Ánh tà l t trong d u-dàng hieu-qu nh,

Chân mây hàng ... ph ng-ph t s ng hàng sa...

S ng hàng sa ... m h làn n c th m,

Quy n, bâng-khuâng lá úa hàng ng-h trôi.

Kìa vòng l a v ng ô r i yên-l ng,

Sau núi chàm ... nh t sốa muôn m u i ...

Văn Sinh --

Tôi đâu nghe gót, và dịu m - say c nh m ng,

Tim đâu n-d y b ng v nh p yêu-đ ng

Bao chi u thu, l h n theo l p sóng,

Ta âm-th m luy n-ti c bóng Nga-n ng!

Mây huy n v n ngang n n tr i xanh ng t,

L u bông mình, v n n c, dáng say-s a.

Ta b i-h i l ng nhìn ngoài bát-ngát,

Trông tìm nàng trong bóng s ng chi u sa...

Mùa Thu năm 1937

Lê Thanh-Xuyên

Ngoài ba tác giả Ngoại, Cô Em-Oanh và Lê Thanh-Xuyên nói trên, tôi chép thơ của những tác giả khác như Chu Ngọc, Ngày-Xanh, Mai Thanh Hàng, Huy Vân, Tishonn, Lê Sinh, Tô Khanh, Thao Thao v.v..., và Tô Hoài.

Thơ ra nhà văn tôi nghĩ Tô Hoài lúc mới bắt đầu chân vào truyện văn truyện bút có làm thơ. Thơ không hay. Xin chép lại bài Tôi nghe Reo:

Nàng nghe ng tay d t v i,

Màng bên ng tai nghe:

Hình nh bên c a s ,

Văng v ng tôi ng ai reo.

T mùa thu năm ngoái
Chàng ra đi không ai.
n - ào thì ng gì đây?
! hay là ph i ...?

Hay là ph i chàng v ?
Chàng v thì ng quân reo ...
Chàng v thì ng ng a hí ...
Chàng v ng a quân theo ...

V i -vàng ra m c a:
Ngoài hiên v ng thì ng reo
Gió lùa thì ng c n nh,
Thì ra thì ng lá reo!

Nhng bài thơ khác của Thơ L , Xuân Diệu, Huy Cận... đăng nhiu trên báo Ngày Nay tôi cho là lỗi thôi, r c r i quá, nên không chép i. Chng h n bài Xa Cách của Xuân Diệu trên m t s báo Ngày Nay r t x a, kho ng tr c 1937, đ c đng b ng th ch to và đ m n i b t h n t t c các bài văn bài thơ khác cùng s , kèm theo i i gi i thi u th t r m r , nào là m t thi sĩ thi u niên có chân tài v a xu t hi n trên văn đàn An Nam, nào là i i n ý đ u vô cùng táo b o, vô cùng m i m v.v... Tôi tò mò đ c và chép m y hàng:

Có m t b n em ng i xa anh quá,
Anh b o em ng i xích l i g n h n.
Em xích g n thêm m t chút; anh h n
Em ngoan ngoan xích g n thêm chút n a.
Anh s p gi n. Em m m c i, v i v
Đ n k anh, và m n tr n: "Em đây!"
Anh vui l n, nhng b ng l i bu n ngay.
Vì anh nghĩ: th v n còn xa l m.

...
Đ n này tôi cho là lèm bèm quá, ch có vi c ng i g n ng i xa không thôi mà c th t lui th t t i l ng qu ng hoài, nhng th y cũng l l , vui vui. Chép. Nhng đ n k ti p xin thua, sao nó t i tằm mù m t đ n th , chng hi u gì c . Không chép ti p. L t qua nhng trang khác, ho c tìm trong nhng t báo khác, tìm chép nhng bài mình nghĩ hay, hay b n bè b o là hay.

Chép xong vào s tay, cho nó vào m t góc t ch không b vào túi qu n nh m y th ng b n

khác. Và quên. Ch nh đ c m t bài duy nh t.

Vâng, quên. Là vì b n h c đòi nh tôi, ngoài vi c h c hành, l i b t đ u đi h c đòi chuy n khác vui h n khi cu c s ng hàng ngày cũng b t đ u d th h n.

S là vào th i gian chúng tôi h c l p đ nh t niên (l p 6), ông hi u tr ng c a tr ng là m t ng i r t năng đ ng, đ a vào tr ng m t lu ng không khí tr trung, t o nên m t phong trào th thao, th d c, văn ngh sôi n i. Đó là th y Nguy n H u Th . H i đó chúng tôi ch bi t đ n th v th y hi u tr ng v n có công l n trong vi c xây đ ng tr ng Kh i Đ nh thành m t tr ng n i ti ng. Ngoài ra, h c sinh nghèo, h c gi i đ c h c b ng toàn ph n đ cho vi c chi tiêu ăn h c. H c b ng mà đ c nh v y thì qu là l n lao. H c sinh nghèo, h c khá thì đ c h c b ng bán ph n.

Do phong trào sôi n i nói trên, b n nhóc con chúng tôi có đ c nh ng ch n l a m i, đ a thì tham gia vào nh ng đ i bóng chuy n, ho c bóng tròn, ho c bóng bàn, ho c c ba, đ a thì t p ca hát, đ n đ ch. B i l i kh i lo, c nh y ùm xu ng m t con hói con l ch nào đó, hay ngon h n thì sông H ng, c a Thu n, không c n b t chu n chu n t c n rún, sau năm b y l n u ng n c đ y b ng là b i đ c. Ch có tên nào b ch t trôi c .

V văn ngh , văn h c, nghe nói nh ng l p đàn anh chuyên khoa, t c là đ nh c p, nay g i là c p ba, đã thành l p “Nhóm Thơ Năm” bàn th o nh ng v n đ l n lao, thuy t trình nh ng đ tài n ng ký nh “Ngh Thu t V Nhân Sinh”, “Ngh Thu t V Ngh Thu t”, “Tri t Lý Truy n Ki u”, “Chinh Ph Ngâm và Tâm Th c Lãng M n c a K L u Đ ày” v.v... mà chúng tôi ch ng h quan tâm đ n.

Năm chúng tôi h c l p 6, sau ngày t u tr ng vài tháng, th y hi u tr ng đ a v giáo s môn Âm Nh c vào t ng l p đ gi i thi u v i chúng tôi, th y Nguy n H u Ba, tác gi nhi u bài hát n i ti ng nh Quãng Đ ng Mai, L a R ng Đêm, Xuân Xuân, Thu Khói L a v.v... Gi a niên khoá, m t danh ca hàng đ u t Hà N i vào đ n tăng c ng đ y nh c (danh ca T Ng c To n, t c Anh Ng c). Môn V , th y d y v thích dùng ch H i H a h n, l i đ c đ y b i th y Tôn Th t Đào, t t nghi p tr ng Cao Đ ng M Thu t Hà N i. H n n a, khác h n th i Ti u H c su t niên khóa ch có m t th y hay m t cô quá kh c kh cùng v i lữ h c trò l i th i l ch th ch, b c vào Trung H c, c sau m i gi h c m t môn là có m t th y m i cho môn m i. Nào Toán, Lý, Hóa, nào V n V t, nào Văn, nào S Đ a, nào Công Dân Giáo D c, nào ti ng Pháp. L i có c môn ti ng Anh tôi không ng đ c h c, nên tò mò v nó l m. Ghê g m quá. V môn Hán T do c Tùng đ u c nhân ch Hán đ i Thành Thái đ ng l p. Ghê g m th t, chúng tôi b o nhau.

Chúng tôi đi t ng c nhiên này đ n ng c nhiên khác, lòng luôn luôn náo n c tr c nh ng chuy n đang x y ra, trông ch nh ng chuy n s p x y ra, và quên h n th i k "hè nhau" chép nh ng bài th tình g ng g o. Nh ng chàng chép th ngày càng v ng đ n, v sau bi n đi đâu m t. Hay là các chàng y v n còn chép ti p, nh ng chép âm th m, không kèn không tr ng. Hu ng là nh ng th chép th h c đòi nh tôi.

Trong các môn h c, có môn Qu c Văn nh đã nói. Theo ch ng trình l p 6, chúng tôi ch h c th "c" nh Trinh Th , L c Súc Tranh Công, Gia Hu n Ca, L c Vân Tiên v.v... là nh ng tác ph m chúng tôi không thích. Có l vì gi c giã, tài li u thi u th n, nên ch h c th c mà thôi chng, không th y văn xuôi?

Qua năm sau, m t cu n sách đ c đ n nh n n ng nhi t, cu n Vi t Nam Tân Văn H p Tuy n c a hai giáo s Hu nh Hòa và Phan Ngô. Năm y, giáo s Hu nh Hòa làm hi u tr ng thay th y Nguy n H u Th . Cu n sách dày trên 200 trang, bìa vàng, ch đ ngoài bìa, g m nh ng bài bình gi ng và nh ng đ n trích t nh ng ti u thuy t ti n chi n c a Nh t Linh, Khái H ng, Hoàng Đ o, Th ch Lam, Th L , Đ Đ c Thu, Nguy n Tuân, Lan Khai, Xuân Di u (văn ch không ph i th , t cu n Ph n Thông Vàng), Thanh T nh, Tô Hoài, v.v... Nh nhan đ cu n sách, ch có văn xuôi ch không có th . M đ u là m t đ n văn ng n ch ng n a trang, Làng T Lâm, rút t cu n truy n r t x a c a Nh t Linh, Ng i Quay T . Tôi còn nh l m b m vài câu đ u c a đ n trích y, nh là vì l n đ u đ c h c văn xuôi, mê, đ c lui đ c t i hoài, thu c lúc nào không hay:

"Tôi đ n m t n i g i là T Lâm, xa xa toàn là núi, ng n n ng n kia không đ t. Núi m u lam, bu i sáng bu i chi u, mây bay s ng ph ... T Lâm là m t làng nh i chân đ i, v đ c s c là r t tnh, có con sông con n c trong xanh ch y t t trong lòng cát tr ng..."

Đ n văn nói tên đã đ c hai th y Hu nh Hòa, Phan Ngô dành đ n h n ba b n trang bình gi ng và phân tích r t k càng, làm bài m u cho h c sinh. T t c nh ng đ n trích đ n khác cũng đ u có ph n gi ng gi i, phân tích, g i ý. Ph i th a nh n r ng cu n h p tuy n y đã giúp đ cho chúng tôi r t nhi u và đã gieo vào lòng đ m h c sinh r t thi u th n sách v h i đó m t th tình yêu ti ng Vi t đ m th m. R t ti c, tuy n t p y không có th . Bù l i, th nh tho ng các v giáo s môn Qu c Văn cho chép và gi ng gi i m t s th m i c a Đoàn Văn C , T Hanh, Th L , Vũ Hoàng Ch ng, Xuân Di u, Huy C n, Hàn M c T v.v... và khen n c n .

Khi nghe th y gi ng th , tôi đ n đ n th y r ng nh ng bài th tr c kia tôi cho là lời th i r c r i qu có cái gì đáng k . Và không bao gi tôi đ c h c m t bài nào trong nh ng bài th tôi đã chép đ y cu n s tay, vì qu th t nó đ . Ngay c bài th đ c nh t tôi yêu thích cũng không th y ai nh c đ n. Tôi mu n xé b t t c nh ng bài th kia, tr bài th đ c nh t y ra. Nh ng nghĩ l i, dù sao đó cũng là k ni m c a m t th i th đ i c a nh ng năm "c th đ nh t niên, c th đ nh t niên" (l p 6, l p 7), thì c gi l i t t c đi, gi l i nh ng dòng ch vi t tay n n nót b ng m c

Vua Duy Tân và Bài Thơ Còn Lại (K 1)

Tác Giả: Ngä Thuyät

Thứ Hai, 12 Tháng 3 Năm 2012 10:48

tím, ngòi bút lá tre, cán bút gỗ, trong cuän sä tay tä đäng läy thô thäp, väng vä. Häi đä chäa cä loäi viät biäa tiän läi, väa lâu hao mäc, väa khó phai, nhä bäy giä.

Bài thơ đäc nhät mà tôi nhäc đä nhäc läi mäy län, đä là bài Quäc Hän, bên däi cä đäng chä "Kính täng vua Duy Tân thi sĩ", và däi cäng là tên tác giä viät tät N.V.T.

Tät cä nhäng bài thơ chép tay khác toàn là chuyän anh anh, em em, yêu đäng da diät, trong khi ngäi chép chä là mäy thäng nhäc nguäng, chäa biät yêu là gì, thäy gái là lä tai läng bùng nhä bä đäa trâu chui vào, träng ngäc đäp liên häi, nghät thä, läu läi, nói năng cä läm cäp, mät läm lét nhä väa "ăn chäng" bä bät gäp, không dám nhìn thäng, mä häi rän ra tät läng. Có chàng xäng säng nhä bä đäp đäp, đäng không väng, uän éo. Cäng thêm bao nhiêu täng täng cũng không thä tìm thäy nét täng quan nào giäa nhäng vän thä y väi mäy chú bé häc đäi yêu. Cho nên, vä sau, chúng tôi nhìn nhäng bài thơ y nhä nhìn "bän ghä không bày." Trä bài thơ Quäc Hän.

(Còn mät kä)